
مرز و مرزبانی در ادبیات ایران

www.ketab.ir

نویسنده:

علی رضایی

سرشناسه	:	رضایی، علی، ۱۳۶۹-
عنوان و نام پدیدآور	:	Rezaei, Ali
مشخصات نشر	:	مرز و مرزبانی در ادبیات ایران/نویسنده علی رضایی. تهران: ندای کارآفرین، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۴۸ ص؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک	:	978-600-482-395-1
وضعیت فهرست نویسی	:	فیفا
موضوع	:	مرزها در ادبیات
موضوع	:	Boundaries in literature
موضوع	:	مرزبانان و مرزبانی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	:	Border patrols -- Religious aspects -- Islam
رده‌بندی کنگره	:	۴۰۰۹PIR
رده‌بندی دی‌سی	:	۸۳/۰فا۸
شماره کتابشناسی	:	۵۷۶۳۴۲۰

نام کتاب	:	مرز و مرزبانی در ادبیات ایران
نویسنده	:	علی رضایی
صفحه‌آرا	:	اکرم ملک نژاد
طراح جلد	:	رضا کاوه
تیراژ	:	۱۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ	:	اول ۱۳۹۸
قیمت	:	۱۳۵۰۰ تومان
شابک	:	۹۷۸ - ۶۰۰ - ۴۸۲ - ۳۹۵ - ۱

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، نبش کوچه انوری، پلاک ۲۹

تلفن تماس: ۶۶۴۰۲۷۲۲

WWW.NedayeKarafarin.ir

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۱۱	فصل اول: شکل‌گیری پدیده مرز
۱۵	فصل دوم: مبانی فقهی مرزبانی
۲۷	فصل سوم: مفهوم مرز و مرزبانی در ادبیات ایران
۳۹	حاصل کلام
۴۳	منابع

«کشور» واژه‌ای کهن در زبان فارسی است که هم‌اکنون به صورتی عمیق در ادبیات سیاسی، جغرافیایی، اقتصادی، حقوقی، اجتماعی و رسانه‌ای فارسی‌زبانان مورد استفاده قرار می‌گیرد. این واژه دربرگیرنده واحدهای سیاسی-جغرافیایی مستقلی است که به صورت برجسته‌ترین تقسیم‌بندی جهان کنونی به‌شمار می‌روند و از سه عنصر ساختاری ملت، سرزمین و حکومت تشکیل می‌شوند. حکمت‌ها زیر عنوان کشور، با حاکمیت سرزمینی و مرزهای به رسمیت شناخته شده بین‌المللی، چارچوبی برای فعالیت ملت‌ها که در حقیقت حاملان فرهنگ و تمدن خاص خود هستند، پدید می‌آورند و به نمایندگی آن‌ها و کشور خود در صحنه جهانی نقش‌آفرینی می‌کنند (ضیاء توانا، ۱۳۸۳: ۱۶۵). کشور نارآمدترین مقیاس به لحاظ مدیریت، تجزیه و تحلیل مسائل سیاسی و بین‌المللی در چهار سده گذشته بوده (میرحیدر و حمیدی نیا، ۱۳۸۵: ۱۲)؛ و به طور سنتی محور و هسته مرکزی در مطالعات جغرافیای سیاسی است (مجتهد زاده، ۱۳۸۰: ۳۸).

در میان مفاهیم سرزمینی، مرز از گذشته اهمیت زیادی داشته است. مرز به خط فاصل میان دو کشور گفته می‌شود. بر اساس تعریف آخری، مرز قلمرو زمینی، دریایی، هوایی و زیرزمینی هر کشور را مرز آن کشور می‌گویند. مرز مهم‌ترین عامل تشخیص و جدایی یک کشور از کشور همسایه است. (دهخدا، ۱۳۷۷: ذیل واژه «مرز»)

هرچند ممکن است این گونه قلمداد شود که مفهوم مدرن مرز ریشه در غرب جدید دارد، اما اندیشه اصیل و اولیه مرز به عنوان خطی در فضا که برای

جدا ساختن «ما» از «آن‌ها» ترسیم می‌شده، در ایران باستان وجود داشته است (مجتهدزاده، ۱۳۸۶: ۲۹).

پیدایش این پدیده سیاسی-جغرافیایی آن هنگام واقعیت یافت که نهاد حکومت شکل گرفت و تغییرات لازم در ساختار فضایی، برقراری ارتباطات، ایجاد امنیت و یکپارچگی ملت در سرزمین سیاسی صورت پذیرفت. به لحاظ تاریخی پدیده مرز اولین بار در ایران و در دوره هخامنشیان واقعیت یافت. در دوره اشکانیان با محدودتر شدن قلمرو کشور به مرزهای طبیعی فلات ایران و به خصوص در دوره ساسانیان با ارائه مفاهیم ایران‌شهر و ایران‌زمین نهاد کشور و هویت ملی در ایران تقویت و تثبیت شد. ظهور اسلام، ایران را از دروازه‌های قرار داد و مفاهیم کشور و مرز را به حاشیه راند. تلاطم حاصل از ورود عرب‌ها و اقوام آسیای مرکزی، به‌طور کلی نظام امنیت را بر هم زد و ایران عرصه ظلم و ستم و رقابت قدرت‌های محلی ایرانی و انیرانی شد. شعرا در این دوره و از این دوره شاهد فراز و فرود حکومت‌ها به‌خصوص سامانیان و غزنویان بودند. آنان با آگاهی از هویت ایرانی و مفهوم تثبیت‌شده ایران‌شهر در دوره ساسانی به نظم اشعار روی آورد. این اشعار ضمن اینکه یک مرجع تاریخی، هویتی، ادبی و واژگان شناختی در فرهنگ ایرانی است، مفاهیم سیاسی حکومت و مرز را نیز در درون خود دارند.